

רומניה

סקירה כלכלית

רקע כללי:

נתונים כלליים

שטח:	כ- 238,000 קמ"ר
אוכלוסייה:	כ- 22 מיליון איש
גבולות:	הים השחור, בולגריה, סרביה, הונגריה, אוקריינה ומולדובה
מטבע:	New Lei / RON
עיר בירה:	בוקרשט
דתות עיקריות:	נוצרים אורתודוקסים (86.7%), קתולים, פרוטסטנטים
הרכב לאומי:	רומנים (89.5%), הונגרים (6.6%), מיעוטים גרמנים, אוקראיניים ואחרים.
משטר:	רפובליקה פרלמנטארית

מבנה גיאוגרפי: רומניה ממוקמת בדרום מזרח אירופה, משתרעת על שטח של כ- 238 קמ"ר וגובלת במזרח בים השחור, בדרום בבולגריה וסרביה, כאשר נהר הדנובה משמש כגבול טבעי, במערב בהונגריה ובצפון באוקראינה ומולדובה.

המדינה מחולקת ל- 41 מחוזות (judet) + עיר הבירה. לכל מחוז רשות איזורית (prefectura) שבראשה עומד ראש רשות (prefect).

ערים: כ- 53% מאוכלוסיית רומניה שוכנת בערים.

בירת המדינה הינה בוקרשט ובה כ- 2 מיליון תושבים. בוקרשט מחולקת ל- 6 סקטורים (עם עיריות נפרדות) ומעליהן עירייה מרכזית. ראש עיריית בוקרשט (החל מ- יוני 2008) הינו: Sorin Oprescu.

הערים הגדולות הנוספות ברומניה (300-350 אלף תושבים) הינן: קונסטנצה (Constanta) (הנמל הראשי), יאש (Iasi), טימישוארה (Timisoara), גאלאץ (Galat), קלוז' (Cluj), בראשוב (Brasov), קריובה (craiova)

שעה מקומית: GMT +2 (כמו בישראל)

יום לאומי (משנת 1990): 1 בדצמבר (1918 – איחוד כל הנסיכויות למדינה אחד גדולה)

נתונים מאקרו-כלכליים:

בשנת 2007 הצטרפה רומניה כחברה באיחוד האירופי.

בתקופה שקדמה להצטרפות לאיחוד ועד שנת 2008, אנו עדים לצמיחה מהירה בכלכלה הרומנית, צמיחה שבאה לידי ביטוי בגידול מתמשך בתמ"ג (מאחוזי הצמיחה הגבוהים באירופה), ירידה באבטלה, כניסת השקעות רבות וגידול בייצוא.

שנת 2009 היתה שנה קשה לכלכלה הרומנית, בה ניכרה האטה כלכלית (לראשונה מזה 10 שנים) וירידה משמעותית בתמ"ג. השינוי הנ"ל בא לידי ביטוי גם ברמת ההוצאה של הרומנים ובאווירה הכלכלית הכללית.

המחצית הראשונה של שנת 2010 לא הביאה לשינוי משמעותי במצב הכלכלה הרומנית, כאשר המיתון ממשיך והמדינה טרם מראה סימני יציאה מהמשבר הכלכלי.

Economic Indicator/Year	Unit	2008	2009	2010	2011	2012
GDP	Mio EUR	136.845	117.016	123.554	134.079	147.053
GDP	%	7.1	-7.7	0.5	2.4	3.7
Exports	Mio EUR	33.628	26.1	26.45	27.66	29.5
	%	13.80%	-22.39%	1.34%	4.57%	6.65%
Import (FOB)	Mio EUR	52	33.02	34.04	36.01	39.01
	%	9.80%	-36.50%	3.09%	5.79%	8.33%
Trade Deficit		-18.372	-6.92	-7.59	-8.35	-9.51
Current Account	Mio EUR	-16.897	-5.37	-6.27	-7.04	-7.28
	% of GDP	-12.35%	-4.59%	-5.07%	-5.25%	-4.95%
Average Gross Salary	RON	1,682	1,767	1,836	1,920	2,020
Growth Rate (vs. Year Before)	%	26.40%	5.05%	3.90%	4.58%	5.21%
Average Real Wage Growth	%	16.50%	-2.30%	0.20%	1.10%	2.30%
Exchange Rate	RON/EUR	3.6827	4.25	4.25	4.2	4.15
		-9.38%	-15.40%	0.00%	1.18%	1.19%
	RON/USD	2.5189	3.0600	3.0600	3.0200	3.0000
			-21.48%	0.00%	1.31%	0.66%
Inflation	%	6.3	4.5	3.5	3.2	2.6
Unemployment	%	4.4	7.6	6.2	5.7	5.3

Source: Eurostat

השפעת המשבר הכלכלי על רומניה

לאחר שבסוף שנת 2008 הורידה סוכנות האשראי הבינלאומית Fitch את דירוג האשראי של רומניה לתחזית שלילית, בתחילת פברואר 2010 הועלה דירוג האשראי והתחזית מ"שלילי" ל"יציב". דירוג החוב החיצוני לטווח ארוך עומד כיום על "BB פלוס", ודירוג החוב המקומי לטווח ארוך עומד על BB מינוס. הסוכנות אישרה את הדירוג להלוואות זמן ארוך וזמן קצר על "B".

ברבעון האחרון של שנת 2008 הוחלה להרגיש האטה בשוק הרומני. הסקטור העיקרי שנפגע היה הנדל"ן וזאת בשל משבר האשראי והקפאת מתן האשראים לחברות ולמשכנתאות. סקטור זה, שהיווה אחד ממנועי הצמיחה העיקריים של רומניה עצר עצירה כמעט מוחלטת. בתקופה האחרונה ניתן לראות התעוררות קלה בתחום, בעיקר על בסיס ציפיות להקלות באשראי (שטרם התממשו) והצרכים של השוק, אם כי ההערכות הן כי השוק לא יחזור להיות כפי שהיה בשנים 2007-2008. מבחינת הסקטורים האחרים, המשבר החל להשפיע על רומניה בעיקר בתחילת שנת 2009. הקף הפעילות התעשייתית (בעיקר התעשייה הכבדה) ירד ורמת הצריכה בשוק ירדה אף היא.

בינואר 2009 העבירה הממשלה (במסגרת התקציב) תוכנית לעידוד הצריכה אשר כללה, בין היתר, נסייון הגברת משיכת הכספים מהקרנות האירופאיות (על ידי הקלת המנגנון הפנימי לבחינת הבקשות, פניה לא"א בבקשה להגדיל את סכומי הכסף הזמינים במסגרת הקרנות ועוד), הקצאת 7% מהת"ג להשקעות (כ-10.24 מיליארד יורו) בעיקר בתחומי תשתיות, שמירה על מס אחיד והקלות במס להשקעות חוזרות, הרחבת התנאים הסוציאליים - הורדות לביטוחי בריאות, למעוטי הכנסה, וסיוע לפנסיונרים.

בחודש אפריל 2009 חתמה רומניה על הסכם עם קרן המטבע, הא"א וגופים בינלאומיים נוספים לקבלת הלוואה של כ-20 מיליארד יורו (מרבית הכספים מיועדים להקטנת הגרעון הממשלתי ולבנק רומניה) בנוסף, על מנת להגדיל את הכנסות המדינה, הטילה המדינה מס אחיד על כל החברות הרשומות (הפעילות) והלא פעילות).

למרות התוכניות הכלכליות (אשר מרביתן לא מומשו במהלך שנת 2009) ובשל אי יציבות פוליטית, רומניה הושפעה באופן מאוד משמעותי מהמשבר הכלכלי, והכלכלה התכווצה ביותר מ-8%.

בסוף דצמבר 2009 הורכבה הממשלה מחדש ושמה לה ליעדים להתמודד עם המשבר הכלכלי ולהגביר את הצריכה במשק ואת ההשקעות הזרות. למרות המטרות המוצהרות להלן, לא הצליחה הממשלה להחזיר את הבטחון בכלכלה הרומנית, הן מול הגורמים המקומיים והן מול המשקיעים הזרים. על מנת להתמודד עם הגרעון בתקציב נקטה ממשלת רומניה מספר פעולות בשנת 2010. כך, בתחילת יולי 2010 הועלה המע"מ ברומניה מ-19% ל-24% באופן מיידי, החל מהלך להפחתת מספר עובדי הציבור (המטרה הינה צמצום כ"א ב-25% לאורך שנתיים) ונקבעה הפחתה של כ-25% במשכורות הסקטור הציבורי.

האבטלה ברומניה צמחה משוק שבו היה מחסור בעובדים לשוק עם 8% אבטלה (אשר צפוי לעלות עוד יותר בשל הצמצומים בסטור הציבורי).

בעיה מרכזית שנוצרה ברומניה בעקבות המשבר הכלכלי ודרך התמודדות הממשל עימה היא ההשפעה על העסקים הרומנים והזרים ברומניה. בנוסף לקשיים שנובעים מהמשבר העולמי, מהלכי הממשלה מביאים לצמצום הצריכה הציבורית והפרטית ומקשים על היציאה מהמשבר הכלכלי. בנוסף, ובשל המהלכים הללו, ניכרת ירידה באמון המשקיעים הזרים בכלכלה הרומנית וביכולת הממשל הרומני להנהיג כלכלה מבוקרת.

יש לציין שהפוליטיקה הרומנית מושפעת מאוד מאופי התמודדות הממשלה עם המשבר, כאשר האופוזיציה מציעה הצעות אי אמון בממשל על בסיס הפגיעה בהכנסות האזרחים הרומנים.

קשרי מסחר עם ישראל והשקעות ישראליות ברומניה:

רומניה מהווה מדינה אשר פוטנציאל ההשקעות והקשר המסחרי של חברות ישראליות איתה הוא בעל משמעות. העובדה כי רומניה חברה באיחוד האירופי, הצמיחה הכלכלית המשמעותית שלה בשנים האחרונות, מיקומה הגיאוגרפי באירופה ומרחקה הקצר יחסית למדינת ישראל מהווים גורמים המהווים זרז לפיתוח הקשרים הכלכליים בין ישראל ורומניה.

הפעילות העסקית הישראלית ברומניה הינה ענפה ומשתרעת ע"פ תחומים רבים. ניתן לזהות פעילות של חברות מתחום השירותים, התשתיות ובינוי, תקשורת, מלונאות, שיווק וההפצה וקמעונאות, תעשייה כבדה, בנייה, תיירות. איכות סביבה, מים ועוד.

כיום רשומות ברומניה למעלה מ-5,800 חברות אשר הן ישראלי מושקע בהם, כ-3.6% מכלל החברות אשר בבעלות הון זר. בשנת 2007 היינו עדים לצמיחה גדולה מאוד בהשקעות הישראליות ברומניה כאשר בשנה זו בלבד, נרשמו ברומניה מעל 1,100 חברות עם הון ישראלי. בשנת 2008 נרשמו כ-600 חברות ישראליות נוספות. ההערכה הכלכלית הרשמית אומדת את השקעות ההון הישראליות בחברות אלו ב-500 מיליון דולר, זאת בנוסף להשקעות ישראליות בפרויקטים צבאיים והנדסיים בסדר גודל של כ-700 מיליון דולר. יחד עם זאת יש לציין (כתוצאה מתכנוני מס וסיבות נוספות) שרוב ההשקעות הישראליות ברומניה הינן לא ישירות אלא דרך חברות בת אירופאיות ואחרות. השקעות אילו נאמדות בהערכה גסה במעל מיליארד וחצי דולר.

באופן כללי ישנה הערכה רבה לפעילות העסקית הישראלית וישנה הכרות טובה של השרים עם רוב החברות הישראליות ופעילותן ברומניה.

נציגי חברות ישראליות, כגון בריזקום, קומברס, RAD, תדיראן, מכתשים-המיצאות ישירות מישראל וכן כאלו המשלבות השקעה עם יצוא כגון: אלווריון, שטראוס, אלביט, סולל בונה, אשטרום רויכמן, תהל, ברן, תנובה, ועוד.

ברבעון האחרון של שנת 2008 ובעיקר בתחילת שנת 2009 אנו עדים לירידה בהיקף הפעילות של חברות ישראליות ברומניה – באופן המקביל לירידה בכל הפעילות הבינלאומית במדינה. תחום הנדל"ן חטף מכה קשה, ועימו ישראלים רבים העוסקים בתחום, מספר חברות סגרו את פעילותן וחלק נכבד הקפואו חלק מהפרויקטים. עם זאת, ניתן לראות התעוררות קלה בתחום זה בתקופה האחרונה. לגבי התחומים הנוספים,

חברות רבות חוות את ההאטה בשוק, ודרך ההתמודדות של חלק מהחברות הינה צמצום מספר העובדים הישראלים היושבים ברומניה. גם החברות המייצאות מדווחות על קשיים בשל הירידה בהיקף הצריכה בשוק ובפעילות התעשייתית המקומית (לפי העניין).

למרות הירידה בפעילות, ראינו גם בשנת 2009 פעילות מוצלחת של חברות ישראליות, כגון פתיחת מלון רדיסון (בבעלות מוטי זיסר), פתיחת הקניון החדש של אפריקה ישראל, הרחבת פעילות חברות כגון סינמה סיטי ואחרות.

מבחינת פעילות החברות המושקעות ברומניה, שנת 2010 המשיכה את המגמה שנראתה בשנת 2009, אם כי ההערכה היא כי מרבית החברות שנתרו בשוק ישארו בו עד חלוף המשבר.

נתוני סחר ישראל – רומניה

לאחר שעד לשנת 2008 ניכרה עלייה מתמדת בהיקף הסחר בין ישראל לרומניה, שנת 2009 הראתה ירידה משמעותית של כ- 34% בהיקף הסחר.

היקף הסחר בין ישראל לרומניה הסתכם בשנת 2009 בכ- 273 מיליון דולר. מרבית הסחר הינו ייצוא מישראל לרומניה (כ- 140 מיליון דולר) כאשר תחומי הייצוא העיקריים הינם תקשורת, מכוונות ומכשירים חשמליים, מינרלים ומוצרים כימיים, ומוצרי אבן וזכוכית. היבוא העיקרי מרומניה לישראל הינו של מזון וחקלאות וחומרי גלם (מתכות, אבן, עץ ונייר) בסך של כ- 134 מיליון דולר.

לאחר הירידה הדרסטית של היקף הסחר בשנת 2009 (ירידה שאפיינה את סחר החוץ של ישראל מאחד ואת היקפי סחר החוץ של רומניה מול שאר שותפות הסחר שלה), שנת 2010 מביאה איתה סממנים חיוביים, כאשר המחצית הראשונה של שנת 2010 הראתה עליה של כמעט 50% בהיקף הסחר הכולל בין שתי המדינות (סך של כ- 80 מיליון דולר בשנת 2010 לעומת 64 בתקופה המקבילה ב- 2009).

שנה	יבוא - Import (From Romania to Israel)	יבוא (Export) (from Israel)	מאזן מסחרי Trade Balance	היקף הסחר Total Trade	שינוי בהיקף סחר
2004	116,692	135,096	18,405	251,788	
2005	110,150	177,211	67,062	287,361	14.13%
2006	124,637	211,360	86,724	335,997	16.93%
2007	138,533	234,320	95,787	372,853	10.97%
2008	158,810	225,431	66,621	384,241	3.05%
2009	139,059	134,412	4,647	273,472	-34%
1-6/2010	87,550	101,550	14,000	189,100	* 49%

אלפי US\$

*בהשוואה לתקופה מקבילה ב- 2009

ענפים בעלי פוטנציאל עסקי עבור חברות ישראליות:

- חקלאות ואגרו-טכנולוגיה
- איכות הסביבה, אנרגיה ומים
- תקשורת תוכנה ואבטחה
- תעשייה ותשתיות
- יזמות ונדל"ן

הסכמים כלכליים בין ישראל ורומניה:

- הסכם אזור סחר חופשי (יולי 2001). ההסכם בוטל עם הצטרפות רומניה לא"א ב 1.1.2007 והוחלף בהסכם לש"פ כלכלי אשר נחתם במאי 2007.

- הסכם הגנה על השקעות
- הסכם מניעת כפל מס
- הסכם שת"פ כלכלי
- הסכם שת"פ בנושא איכות הסביבה
- הסכם שת"פ רפואי
- הסכם שת"פ בטחוני
- הסכם שת"פ חקלאי
- הסכם שת"פ וטרינרי
- **הסכם שת"פ במו"פ – במו"מ**

יפעת ענבר, נספחת מסחרית